

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

II. Cuiusmodi esse debeant præcognita syllogismi demonstratiui.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

prius cognita, ac visa sit, nihilominus, sustinet demonstrari postea: quid namque vetat, rem aliquam bifariam cognosci, videlicet per sensum, & experientiam, nec non per scientiam; atque vnum, alterumque genus hoc cognitionis circa idem obiectum concurrere: simul quidem tempore, sed non natura.

63

Circa prius, ac principalius eius diuisionis membrum dubitari consuevit, an, vt res proprie loquendo demonstratur, *propter quid*, satis sit, eam ostendi per causam à se realiter indistinctam, magisque talem in cognoscendo, quam in essendo? Non requiri ad demonstrationem huiusmodi, causam physicam, ac realem, realiterve ab effectu distinctam, sed sufficere intentionalem, siue in cognoscendo, sentiunt Caietanus 1. post. cap. 1. Valilius in log. tom. 2. lib. 1. disp. 2. p. 2. q. 6. c. 4. Collegium Conimbric. in log. cap. 2. de scient. q. 1. art. 2. Auerfa q. 28. log. sect. 3. paulo ante medium, Tellez supra disp. 18. log. sect. 1. conclus. 4. Quibus suffragor: quæ enim demonstratio esse potest, nisi *propter quid*, ea qua demonstratur de homine risibilitas, propterea quod sit rationalis, aut ea, qua de Deo demonstratur voluntas, propterea quod sit perfectissimo intellectu præditus, aliudve quoduis attributum vi alterius, vt passim arguunt Theologi scholastici: neutra autem procedit per causam physicam, sed potius vtraque per intentionalem. Præterea secundo circa idem diuisionis membrum disquiri solet, an eiusdem conclusionis possint esse plures demonstrationes, *propter quid*, vel potius esse nequeat illius nisi vna sola. Vnam tantum vnius conclusionis esse posse demonstrationem, *propter quid*, putant Auerroes 2. post. comment. 46. & 97. ac Zabarella lib. de spec. demonst. c. 2. Sed immerito, quoniam, vt bene animaduertit Auerfa superius citatus, nihil prohibet, eiusdem rei esse plures causas proximas, veluti si proberet de homine, quod sit in vtramque partem moraliter operatiuus, ac vel laudabiliter, vel illaudabiliter, tum per causam efficientem, quoniam videlicet est intellectiuus, tum per finalem, quia propter beatitudinem, Deique visionem creatus, tum per formalem, quoniam est libero arbitrio præditus, tum denique per materialem, aut veluti materialem, quoniam substantia constans spiritali.

7

Circa posterius eiusdem diuisionis membrum, scilicet demonstrationem, *quia*, quædam sunt breuiter animaduertenda: haud enim ea vacat in vtramque partem disputare: Primum nimirum eiusmodi demonstrationem dici talem aliquando, propterea quod ad causam ab effectu gradum faciat, vt cum probatur tellurem in orbem esse rotundatam, quia tempore eclipsis lunam orbiculariter opacat, aut planetas syderibus fixis esse propinquiores, quia non scintillant. Secundò eam demonstrationem dici talem, quando arguitur à signo, etiamsi non sit effectus, vt cum probatur aliqua conclusio per reductionem ad impossibile: quod enim euidentius signum esse potest, eam esse veram, quam quod ex ea negata sequantur duo contradictoria: Tertio quando arguitur, per causam non proximam: causa autem proxima, qua niti debet demonstratio *propter, quid*, vt superius visum, & qua niti debet demonstratio, *quia*, qua de loquimur in præsentem, censerit debet iuxta Aristotelem, & eius interpretes, ea, quæ est conuertibilis cum effectu, sic vt eiusmodi causa sine effectu, & hic sine illa nunquam possit reperiri. Quocirca, si quis proberet lapidem non respirare, quia non est animal, erit demonstratio, *quia* ac per

causam non proximam, eo quod non recipitur carentia respirationis, & non animal, possintque plura non respirare, quin eorum vllum sit non animal, sed quoduis potius animal, nimirum pisces: quod si quis proberet, lapidem non respirare, quia caret pulmone, erit demonstratio *propter quid*, ac per causam proximam, & conuertibilem, eo quod nihil non respiret; quin careat pulmone, nihilque pulmone careat, quin non respiret. Atque hinc est, causam proximam, seu conuertibilem principaliter dici causam, ac demonstrationem ei innixam absolutè, *propter quid*, contra verò causam non proximam, siue irreciprocam, & inconuertibilem, fermè nomen causæ non meriti, adeoque solius demonstrationis, *quia*, non verò *propter, quid* denominationem tribuere: intellectus enim certior factus huius posterioris causæ non quiescit, & tamen si sciat, lapidem v.g. non respirare, quia non est animal, pergat ulterius inquirere, cur nam alia, quæ sunt animalia, videlicet pisces, non respirent: cæterum deprehensa priori causa, satiatur illa sciendi auditas ei ingenerata; nec postquam scit lapidem v.g. non respirare, quia caret pulmone, potest ulterius dubitare, quapropter pisces, quibus nullus inest pulmo, non respirent, deũ huius eorum à cæteris animalibus dissidij causa sollicitus esse. Quarto denique quando arguitur per medium, quod nec sit causa, nec effectus. Quamuis enim hoc genus demonstrationis negare videatur Auerroes, & Zabarella lib. de spec. demonst. cap. 5. Cæterum Themistius, Auerfa, & alij communiter illud admittunt, & quantum mea opinio est, iure merito: hæc namque sunt veræ demonstrationes, omne quod est perfecta ratione simile homini, eo ipso est dissimile Leoni, sed omnis homo est perfectè similis homini alicui, ergò dissimilis leoni: omne quod est risibile est flebile, sed omnis homo est risibilis, ergò & flebilis: omnes lineæ, quæ sunt æquales vni tertiæ, sunt æquales inter se, sed trianguli æquilateri tres lineæ ita sunt institutæ suapte natura, vt earum singulæ sint æquales vni tertiæ, ergo & æquales erunt inter se inuicem, vt habetur lib. 1. Euclidis problem. 1. propos. 1. At nec similitudo hominis cum homine est causa aut effectus dissimilitudinis eius cum leone, nec è conuerso: par ratio est risibilitatis, ac flebitatis: par æqualitatis quarumdam linearum inter se, & eius, quam habent respectu vnius tertiæ: par aliarum similitum proprietatum, quæ in mathematicis disciplinis passim solent demonstrari. Quomobrem in eo non parum errant aduersarij, quod præter connexionem instar causæ, aut effectus, aliam concomitantem superioribus exemplis declaratam minimè agnoscant.

CAPVT II.

Cuiusmodi esse debeant præcognita syllogismi demonstratiui.

DE præcognitis ad demonstrationem in præsentem operatiuus, quàm vtilius à multis disputari consuevit. Ipse absque longo opinionum, & argumentorum censu in compendium redigam, quæ fuerint ponderis alicuius. Præcognita ergo ad demonstrandum, siue ea, quæ prænosci oportet antè demonstrationem, alia sunt complexa, alia incompleta: præcognita complexa sunt ipsæ præmissæ obiectiuæ, quæ formales, atque assensum conclusi-

8

tionis ex his deriuatum proculdubio anteuertunt: prius enim ordine natura est, rem esse, quam cognitioni alicui subesse, eamque terminare: præcognita incomplexa sunt termini, quibus demonstratio constat, subiectum nimirum, & prædicatum conclusionis, mediumque per quod prædicatum de subiecto concluditur: nam antequam de homine esse animal, v. g. demonstrarem, opus est, prius cognoscere quid significet hæc vox, *homo*, aliqualemque rei ipsius per vocem significatæ notitiam habere: aliàs quo pacto aliquid de ea demonstrari poterit? eadem ratione præcognosci debet animal: aliàs illud de homine demonstrari non poterit: idem de medio, quod est viuens sensibile, v. g. dicendum.

9 Quod attinet ad præcognita incomplexa demonstrationis, siue terminos, quibus constat, trimembris est eorum diuisio, videlicet in minus extremum, maius extremum, & medium. Minus extremum, siue subiectum conclusionis demonstratiuæ, aut scientiæ, siue ea sit, *quia*; siue, *propter quid*, & omne id quo de aliquid demonstrari potest: quamuis enim aliquam multi authores ad illud exposcant, vt sit ens reale & non rationis positium, ac non negatum, vt sit substantia, & non accidens, vt sit creatum, finitumque, & non increatum, aut infinitum, vt sit incorruptibile, & æternum, ac non corruptio- ni obnoxium, nec cum tempore re fugacissima transiens, vt sit vniuersale, & non singulare, vt denique vnum per se, & non per accidens, aggregationemue: cæterum has conditiones ad minus extremum demonstrationis, aut scientiæ non requiri absolute, nec nisi ad summum adhibita aliqua moderatione, constat in met. lib. 8. tr. 6.

10 Maius extremum, siue prædicatum conclusionis demonstratiuæ, aut scientiæ, *propter quid*, est omne id, quod per causam proximam, seu conuertibilem demonstrari potest; eius verò, quæ *quia*, dicitur, omne id, quod, quocumque alio ex medio euidenter concludi sustinet: alterum autem alterumque quatenus eueniat superius satis est declaratum. Hoc tantum vltius superest dubitandum, an definitio possit esse maius extremum demonstrationis, *propter quid*, & in ea de subiecto conclusionis inferri? Negant enim Auicenna apud Auerroem comm. 38. & non pauci interpretes in secundum posteriorum, vbi Aristoteles ipse necnon 6. metaph. text. 1. videtur eis haud parum fauere: ratio verò, qua nituntur est talis: quod in demonstratione *propter quid* concluditur vi causæ proximæ, habet se instar passionis, haud ergò potest esse prædicatum essentiale, seu definitio.

11 Cæterum propius fidem affirmant Auerroës, Auerfa quæst. 28. logic. sect. 6. & communiter alij: tum quia verius est, ita sentire Aristotelem lib. illo 2. posteriorum text. 37. & 42. tum quia saltem vna definitio partialis, siue physica sit, siue metaphysica potest per aliam demonstrari, *propter quid*, vt omne, quod est animal, est rationale, vel irrationale, sed homo est animal, ergo est rationalis, vel irrationalis: non irrationalis, ergo rationalis: itè omne, quod constat materia prima, constat forma substantiali: at homo constat materia prima: ergo & forma substantiali: tū quia definitio partialis, si non per aliam causam intrinsecam, aut definitionem, at certè per causam extrinsecam demonstrabilis est, vt si probetur, hominè esse rationalem, & intellectiuum propter finem homini extrinsecum, & ab eo distinctum, videlicet quoniam est eleuatus actu primo ad beatitudinem supernaturalem, eiusque capax factus: aut intellecti- onem esse actum vitalem, quia intellectus eius

efficiens causa, prout talis, est facultas vitalis: tum tertio, quia tota definitio per causam extrinsecam demonstrari hoc pacto sustinet: omne id cuius finis proximus, munusque est, superare passiones partis inferioris ac sensitiuæ, easque rationi subiicere est animal rationale, huiusmodi autem est homo, ergo est animal rationale: tum denique, quoniam ipsa definitio integra, sumpta in actu, vt aiunt signato, & secundo intentionaliter, de seipsa in actu exercito, & primo intentionaliter vsurpata, potest, ac solet aliquid demonstrare, atque huic instituto medium idoneum esse, veluti omnis oratio constans genere, & differentia est definitio, hominem autem esse animal rationale est oratio constans genere, & differentia, quod ergo homo sit animal rationale, est eius definitio.

Argumenta contraria sunt parum solida: Namque Aristoteles, cuius authoritatis profugio vtuntur aduersarij, neutiquam eis fauet: haud enim loquitur de quauis demonstratione, *propter quid*, sed de illa, quæ dicitur perfectissima, & quæ primam passionem per essentiam, seu definitionem demonstrat: huius autem maius extremum, seu prædicatum conclusionis, cum sit prima passio definitionem consequens, qui potest esse ipsa definitio? aut quæ hinc ad alias demonstrationes, *propter quid*, sequela? Rursus, quod definitio probata per demonstrationem, *propter quid*, vi alicuius causæ anterioris sit potius veluti passio, quam essentia, aut definitio, in primis haud probat, definitionem materialiter sumptam non demonstrari, *propter quid*: at ad nostræ sententiæ veritatem satis fuerit, quod concedunt B. Tho. Caiet. & alij eam materialiter acceptam demonstrari, illo demonstrationis genere, de quo sermo in præsentia. Deinde falsum est, definitionem ita demonstratam eo ipso degenerare à definitione, & essentia in passionem atque proprietatem: ad id etenim opus esset, illam supponere velut se priorem, aliam definitionem adæquatam, causamque integram intrinsecam; quam tamen non supponit, sed, vel causam extrinsecam, vel intrinsecam partialem.

13 Medium demonstrationis, quæ eacumque sit, potest esse quidquid vi vnionis cum extremis habet euidenter connexionem cum eorum inter se immediata identitate, siue quidquid ita est institutum, vt munere illius possit quippiam de alio euidenter probari; eius autem inueniendi artem superius tradidimus: nunc illud discutendum restat, an omne genus, causæ possit in demonstratione *propter quid*, esse medium. Philoponus 2. post. comm. 33. innuit solam causam formalem talis medij rationem obtinere posse. Alij quos suppressis nominibus refert Auerfa superius laudatus eam solam excludendam esse, ac cæteras omnes, videlicet materialem, efficientem, & finalem eiusmodi medium esse posse: Auerroës autem lib. 2. post. comm. 6. & 24. docet, materialem, & formalem esse reiiciendas, velut huic demonstrationi inutiles, solamque efficientem, & finalem admittendas.

14 Cæterum vera, & magis recepta opinio est, per omne genus causæ demonstrari posse, *propter quid*. Ita Conimbricenses lib. 1. post. cap. 2. quæst. 3. Vallius tom. 2. log. lib. 1. disp. 2. part. 2. quæst. 2. Tellez part. 1. summæ disp. 18. sect. 1. conclus. 2. in eius medio. Auerfa citata quæst. 28. sect. 6. & communiter expositores Aristotelis. Suadetur autem, tum quia non est potior ratio, cur vna quam alia causa in hac demonstratione locum habeat; omnes ergo sunt admittendæ: tum quia, singularum exempla, eaque manifesta sunt

sunt à nobis adducta cap. prec. dub. 2. circa demonstrationem, *propter quid*: tum denique, quoniam id expresse docet Aristoteles 2. post. tex. 48. & 1. phys. cap. 7. & 8. nec non lib. 12. metaph. aliisque in locis, quos referre supervacaneum.

15 Qui tamen causam formalem demonstrationis, *propter quid*, medium idoneum esse renuntia ita obiciunt: hominem v. g. esse risibilem est denominatio quædam, ita instituta, ut eius causa formalis sit ipsa risibilitas, uti causa formalis albi est albedo, & cuiusvis alterius effectus formalis ipsa forma: sed fieri nequit, ut demonstratur, hominem esse risibilem per risibilitatem ipsam: id enim esset, idem per idem probare, quo nullum est in argumentationibus vitium maius: ergo nec per causam formalem: Par argumentum confici potest, non solum in proprietatibus hominis, cuiusmodi est esse risibilem, sed etiam in eius essentia, quæ est esse animal, esseque rationale. Qui causam materialem reiiciunt argumentantur ita: materia prima est indifferens ad hanc, & illam essentiam complectendam, componendam, nec non ad has, aut illas proprietates inferendas: haud ergo est medium aptum ad demonstrandum de homine, quod sit potius rationalis, quam hinnibilis, quodvè risibilis magis, quam belluarum instar risus incapax. Qui causam efficientem, & finalem nolunt admittere, sic argunt: cum demonstratur de homine, quod sit risibilis, sola concluditur connexio essentialis terminorum, non verò quod eorum alteruter existat habeatvè esse: sed connexio essentialis terminorum haudquaquam habet causam efficientem: huius enim energia & efficacia occupatur tota in rei esse, siue existentia: nec porrigitur ad essentiam, quippè quæ suo modulo est æterna, nullique obnoxia productioni: risibilitas ergo (par autem est ratio cuiusvis alterius prædicati) nequit demonstrari per causam efficientem: quod si non per hanc, certè nec per causam finalem: finis enim concomitatur causam effectivam & communem cum ea terminum effectumvè perpetuò respicit, cum definiatur, cuius gratia aliquid fit, siue efficitur.

16 Sed ad primum respondebis ex facili: cum demonstratur, hominem esse risibilem, quia constat anima rationali, medium non est risibilitas, sed anima rationalis, quæ quidem non est causa formalis intrinseca, & immediata denominationis demonstratæ, videlicet risibilis: cæterum est eius causa formalis mediata, & extrinseca, quandoquidem ita causat hominem, cuius est passio, ac proprietas, quod sit risibilis. Vel paulo aliter: Demonstratur tunc hominem esse risibilem per causam formalem etiam intrinsecam, non eius denominationis totiusvè conclusionis obiectivæ; at subiecti denominati, de quo est conclusio, nimirum hominis: Atque vel hoc posteriori modo, vel certe priori tantò volumus, causam formalem esse mediū demonstrationi, *propter quid*, idoneum. Ad secundum respondebis, materiam primam, provt unitam huic formæ, v. g. humanæ, non esse indeterminatam ad quamlibet essentiam aut qualvis proprietates, sed potius destinatam, ut hominem potius rationale constituat quam hinnibilem, & risibilem potius quam risus expertem: quidni ergo possit esse materia saltem in consortio formæ ad demonstrandum, *propter quid*, medium aptum? Rursus materia connexionem habet cum quantitate: poterit ergo per eam demonstrari, hominem esse quantum: Item materia cælestis, & sublunaris ita comparantur iuxta probabilem multorum sententiam, ut altera sit cum corruptione

coniuncta, & altera eius ignara prorsus: quidni ergo per alteram demonstrari possit, corpus substantiale ea constans posse corrumpi, & per alteram esse incorruptibile compositum, quod constituit.

17 Ad tertium respondebis, non semper connexionem essentialis extremorum, sed aliquando eorum unionem contingentem, & actualem demonstrari, *propter quid*, veluti cum euidenter concluditur cygnum actu esse album, quoniam habet colorem disgregatum visus: sicut ergo per definitionem demonstratur eiusmodi unio, & in hæssio, quidni etiam per causam eius effectivam, nimirum per temperamentum frigoris, siccitatis, aliarumque qualitatum cygni proprium, aut per hoc, quod prima, causa efficiens nunquam cum cygno ad eius candorem non concurrat. Præterea secundò: nisi esset Deus, causavè prima effectiva hominis, & rationalis, ac risibilis, haudquaquam homo esset risibilis, aut rationalis, sed potius horum omnium extremorum unio foret chimerica, & repugnans: non est ergo quapropter unio illa & connexio essentialis demonstrari nequeat per causam effectivam, quodam sensu talem, eamque quæ efficere verè possit, si non connexionem essentialis; at certè eius extrema terminòque. Vterius tertidò quamvis unio terminorum, de quibus iamiam sermo, provt non existentialis, tantumque essentialis, neququam habeat causam effectivam propriè sumptam; at aliquam habet latam, fufamque, videlicet Deum, utpote sine eo repugnatura, atque in chimeram abitura: per illam ergo demonstrata, hoc ipso demonstratur munere causæ quodammodo efficientis, tum sui, tum etiam extremorum. Atque hinc liquet, quid dicendum de causa finali: eius enim difficultas, est eadem, aut non maior quidem,

CAPUT III.

Vltior explicatio præcognitorum ad demonstrandum.

18 Quid attinet ad præcognita complexa demonstrationis, siue eius præmissas obiectivas, hæc debent esse propositiones per se notæ, siue primæ aut immediatæ: harum enim vocum idem est intellectus. Ita Aristoteles cum vniuersa Peripateticorum scola. Id ipsum etiam docet Clem. Alexand. li. 8. Strom. Porro autem propositio per se nota, siue prima, aut immediata, qualis esse debet duplex præmissa demonstratiua, definiendi solet, quæ ex suis tantum terminis est cognoscibilis: qua in definitione particula exclusiua, tantum, indigitat eam medio à priori carere, cuius munere demonstrari possit vterius: cæteræ autem definitionis partes, enuntiationem eiusmodi esse euidentem, eamque, ut propositis, penetratisque terminis illius nemo non possit ei non assentiri, aut certè nemo queat ei dissentiri: defectu euidentis, hæc propositio, Deus est trinus, haud est per se nota, quamvis vacet medio à priori: defectu immediationis, hæc propositio, paries est albus, haud est per se nota, quamvis sensu euidentis sit. eiusque terminis propositis, haud possimus hic, ut aiunt, & nunc ei non assentiri.

19 His constitutis, in procliui est ostendere, quia præmissa obiectivæ demonstrationis esse debent per se notæ: Nam in primis, si non sunt euidentes, quo pacto conclusio ex his deducta esse poterit euidentis, aut quomodo euidentiam quam non habent, impertire